

СЕНТ-БОВ В ИСТОРИЯТА НА ФРЕНСКАТА ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

Николай Дончев

Годишнините от рождената дата или от датата на смъртта на крупни и бележити личности, свързани чрез творчеството си с определена епоха от историята на културните завоевания на човечеството, са добър повод да ни поставят в „диалог с миналото“, както е озаглавил едно свое съчинение видният френски литературен историк проф. Жан Помие, и да ни позволят да погледнем от позиции на нашата съвременност техните идеи, концепции, влияния с оглед на това да видим мястото, което те имат в панорамата на своята национална литература, както и в общата панорама на световната литература.

Шарл-Огюстен Сент-Бов е в числото на тези крупни и бележити личности, чието внушително творческо дело в литературата го е поставило на висок пиедестал в пантеона на безсмъртните. „Не е преувеличено да се мисли, че Сент-Бов се е утвърдил в критиката — пише Алберт Тибодет, сам той назован „Сент-Бов на XX в.“, починал в 1936 г. — в своята „История на френската литература от 1789 до наши дни“ — както Виктор Юго в поезията и Балзак в романа, че заема в нея същото видно място и внася в своя литературен сектор откритие от същото измерение. Ще забележим, че Юго, Балзак, Сент-Бов са през XIX в. трите масови библиотеки, трите блока, трите редици, които времето е още малко увредило. Толкова по за учудване е — що се отнася до Сент-Бов, — тъй като четири-пети от неговото творчество са писания на журналист, един от най-временните и най-нетрайни жанрове. Единствен той от всички журналисти е траен. Защото — добавя Тибодет — Сент-Бов беше журналист, както Молниер беше актьор, но критик, както Молниер беше автор. Той е изпълнил половината от полето на критиката, както Молниер е изпълнил половината от полето на театъра. Техниката на тази половина е в пълно негово притежание. Той е изживял тази техника в нейната яркост, в нейните проблеми и понеже другите сектори на критиката, критика на живите, драматическа критика не са имали своя Сент-Бов, той е бил неоспоримият княз на своя жанр. Литературната критика е станала градината на Сент-Бов, както Театър-Франсе е Молниерова т. дом.“

В историята на френската литература Сент-Бов е оставил име предимно и главно като критик. Но той е бил също поет и романист. Роден на 23 декември 1804 г. в Булон-сюр-Мер, починал в Париж на 13 октомври 1869 г., Сент-Бов произлиза от старо буржоазно семейство, единствено дете, останало рано сирак без баща. Учил е в лицей Шарлмань и в колежа Бурбон. Следвал известно време медицина, която изоставя. Имал е безрадостно детство. Класическата литература е била голямата страст на Сент-Бов, но той открива с еднакъв ентузиазъм мемоаристите и идеолозите на предшествувания век, както и романтизма на Шатобриановия „Ръене“ и на Ламартиновите „Съзерцания“.

Сент-Бов начева да пише твърде млад. Двадесетгодишен, той публикува първата си статия в романтичeskото и либерално списание „Глоб“ (Глобус) и продължава да сътрудничи насетне на това периодично издание с литературно-критически статии изпърво върху исторически съчинения и мемоари, по-късно върху творби от всички жанрове. Още в тези свои първи критически статии Сент-Бов изявява забележителни качества и по отношение на стила

и на мисълта, отличаващи се с ярка изразителност и деликатност, и по отношение на психологическото проникване. Един дълъг етюд, който той посвещава в 1827 г. на „Оди и балади“ от Виктор Юго, го свързва с поета, над когото Сент-Бюв упражнява голямо влияние. Той е, който ориентира бъдещият автор на „Клетниците“ към политическия либерализъм. Едно увлечение на Сент-Бюв по жената на поета, Адел Юго, помрачава тяхното приятелство. Под влияние на чувствата, които ражда сантименталното му увлечение, Сент-Бюв пише „Книга на любовта“ (1843). Все по това време той проявява интерес към сен-симопизма, към републиканството на публициста Арман Карел (1800—1836), основател на „Льо Насионал“ (1830), противник на юлската монархия. Критикът се увлича от либералното християнство на Ламене, чието осъждане от папата му причинява дълбока горчивина. Разочарован, Сент-Бюв написва романа „Наслаждение“ (1834), единствен в този жанр, в който той изявява по-щастливи качества. Романът е отчасти автобиографичен по своите морални, интелектуални и литературни тежнения, написан изящно, един от шедьоврите на личния роман, но признат като такъв едва в края на XIX в.

В 1827 г. Сент-Бюв печата в „Глоб“ съчинението си „Историческа картина на френската поезия в XVI в.“ с което критикът възвръща стойността на широк дял от френската литература, обхващаш два почти забравени века, и който намира признанието, благодарение на него, на една от най-великите епохи на френската поезия.

Първите поетически опити, морални, религиозни и литературни рефлексии на Сент-Бюв са включени в „Живот, поезия и мисли на Жозеф Делорм“ (1929); те издават голяма творческа сръчност у техния автор, както и някои оригинални вдъхновения на неговата интимна природа. Следващите поетически сборници: „Утешения“ (1830), „Пълни събрани поезии“ (1840) и вече цитираната „Книга на любовта“ не повишават измерението на поетическия му талант.

Разочарован от революцията в 1830 г., която е тържество на деловата буржоазия, Сент-Бюв изпада в политически скептицизъм. Разрухата на надеждите му за една католическа обнова, от една страна, и от друга, разрива с Адел Юго, с която брутално скъсва, са причина Сент-Бюв да напусне за известно време Париж. От октомври 1837 до юни 1838 той чете лекции в Лозанския университет. Това е неговият знаменит курс върху историята на „Пор-Роял“, опит за една широка религиозна, литературна, психологическа и историческа синтеза на живота и нравите на френското общество. „На Лозана — пише проф. Жан Помие — Франция, общата литература дължат едно от главните съчинения на XIX век“.

„Пор-Роял“ се състои от шест книги, които съответствуват на вътрешните раздели на съчинението, което излиза в периода между 1840 и 1859 г. В книга първа на „Пор-Роял“ авторът ни предлага една магистрална картина на моралното и интелектуално състояние на френското общество в първите години на XVII в. Глава втора е озаглавена „Пор-Роял на Сен-Сиран“. Абат Сен-Сиран е приятел на холандския теолог Янсениус (1585—1638), автор на съчинението „Августинус“ (1640), написано на латински език. В него холандският учен излага своите възгледи върху доктрините на свети Августин за опрощението, свободната воля и предопределението. Дискусията около това съчинение поражда едно от най-значителните духовни движения на модерното време: янсенизъмът.

Книга трета Сент-Бюв посвещава на Блез Паскал (1623—1662), една от най-ярките фигури на френската мисъл, който с изяществото на прозата си, забележителна по гъвкавина, яркост и сила на стила и с размишленията си върху човешката природа подготвя френския класицизъм. Главата за Паскал е една от най-съществените в съчинението на Сент-Бюв. Авторът разглежда семейната среда, в която израства бъдещият писател и мислител, условията на неговото духовно формиране и на атмосферата, в която възниква и се разгъва гениалното творчество на този всеобеман ум. Книга четвърта ни запознава с възпитателните методи на „Пор-Роял“, с „малките школи“, в които преподават Лансло (1615—1695), автор на съчинението „Градина на гръцките корени“. Книга пета е посветена на „втората генерация на Пор-Роял“. За Сент-Бюв това е вече „есента на Пор-Роял“. Сега янсенизъмът е дълбоко смутен от полемиките с чужбина. В книга шеста, последна, е дадена, преди преследванията още, кар-

тивната на безвъзвратния декаданс. Сент-Бъов разделя делото на „Пор-Роял“ от това на янсенизма.

Според Алберт Тибодет, „Пор-Роял“ е най-крупната книга на литературната история и критика. . . „Самият Сент-Бъов в края на живота си казва за „Пор-Роял“: „Моето съчинение „Пор-Роял“ е най-задълбочената и най-личната от книгите, които съм написал; и тук именно, ако добре се погледне, ще ме видят целия, когато съм отдаден на себе си и на своите вкусове“. Действително, в „Пор-Роял“ човек намира изразени — според френската критика — „устремите и противоречията на писателя, вкуса му към интелектуален и дори съзерцателен живот, стремежа му към точност, желанието да убеждава. Но „Пор-Роял“ е също вълнуващо произведение, емоционално, рожба на симпатията, на една двойна симпатия, симпатията, която критикът сам изпитва и която успява да възбуди у своя читател. Сложена в съответната епоха на литературната история, „Пор-Роял“ е без съмнение шедьовър на критиката през миналия век.“

Важен момент в творческата биография на Сент-Бъов е периода 1848—49, когато критикът чете в Лиежкия университет (Белгия) своя курс върху Шатобриан, който впоследствие допълва в съчинението си „Шатобриан и неговата литературна група във времето на Империята“ (1860). Тук за пръв път предтечата на романтизма, когото критикът не обича, както не обича и Ламартин, Шатобриан е проучен с критическо чувство и с една обективност, нелишена от зложелателство.

Когато излиза първият сборник със стихове на Сент-Бъов, „Живот, поезия и мисли на Жозеф Делорм“, вече цитиран, в 1829 г., до прочутата в историята на литературата „битка на романтизма“, битка между класици и романтици, остава само една година, защото на следната година първото представление в „Театър-франсе“ (25 февруари 1830) на Юговата драма „Ернани“ е сигнала на тази битка. Юго бе публикувал вече в предговора към своята дълга историческа драма „Кромвел“ (1827) манифеста на романтическата школа. Нека споменем между скоби, че лириката на Сент-Бъов в поменатата сбирка е смесица от болезнено вдъхновение и нежна интимност, черти, в които не е трудно да се съзрат първите белези на онази дълбока и разтърсваща поезия, която по-късно ще създаде Шарл Бодлер.

В своите статии Сент-Бъов се явява „въоръжения херолд“ на романтизма, който се опитва да свърже последния — през двата класически века — с Ренесанса. В своята „Историческа и критическа картина на френската поезия и на френския театър през XVI в.“, която вече цитирахме, Сент-Бъов се опитва, макар и боязливо, да реабилитира шефа на Плеядата, Пиер дьо Ронсар (1524—1585). Очевидно, за да стори това, критикът плаща дан на своята страст и увлечение в класическите автори — латински и гръцки. Самият Ронсар пише своите „Оди“, като подражава на Пиндар.

Един етап в критическата дейност на Сент-Бъов бележи годината 1849, когато последният започва да публикува във всекидневника „Льо Конституционел“ на Доктор Верон своите „Понеделнишки беседи“ (Causeries du Lundi), продължени насетне от декември 1852 до август 1862 в „Льо Монитор“. Тези статии, които свидетелствуват за една неизтощима творческа енергия и обгръщат целокупния интелектуален, литературен и обществен живот на френското общество на тогавашната епоха биват събрани в книги: първа серия „Понеделнишки беседи“ в 15 тома, 1851—62, втора серия „Нови понеделници“ в 13 тома, 1863—70 и „Първи понеделници“, посмъртно издание, 1871—1875.

До смъртта си Сент-Бъов работи трескаво и плодотворно. Сътрудничи на редица повременни издания: в 1829 на „Ревю дьо Пари“, а от 1831, в продължение на седемнадесет години, сътрудничи на „Ревю де дьо Монд“. Статиите му от това време са събрани в книги: „Литературни портрети“ (1844), „Женски портрети“ (1844), „Съвременни портрети“ (1846), „Последни литературни портрети“ (1852). Докато в своите шесттомни „Литературни критики и портрети“ Сент-Бъов се изявява като темпераментен и боеви критик, проявяващ често пъти нескрито пристрастие, в „Женски портрети“, „Литературни портрети“ от 1844 г. и в „Съвременни портрети“ от 1846 г. той се стреми да преценява книгите и хората, изхождайки от определени морални и политически принципи. Тук трябва да отбележим, че, в противовес на повечето романтици, Сент-Бъов приема Империята. В 1844 г. той е избран за член на Френската академия. В 1854 г.

е назначен за професор в Колеж дьо Франс, но още по време на първите му лекции е посрещнат с враждебни викове от студентската младеж и той се вижда принуден да си подаде оставката. Приготвеният за преподаване курс излиза през 1857 г. под наслов „Етюд върху Виргилий“. От 1857 до 1861 г. Сент-Бъов чете няколко лекции върху общите проблеми на литературата в прочутата „Екол Нормал Сюпериор“.

Сент-Бъов е един от първомайсторите на френската литературна критика, в чиято история той има едно от най-първите места. Анатол Франс, като заема определението от граф д'Осонвил в книгата му за Сент-Бъов, нарича автора на „Пор-Роял“, нашият Тома Аквински. Алберт Тибод в цитираната вече негова „История на френската литература“ казва: „Сент-Бъов е критик, който е притежавал дълбоко и вярно чувство за това, което някои наричаха прави, литературен етос. Той знае какво значи несполучлив литератор, успял писател, величието и мизерията на литературата, и общо сдружение на литературата, и техните отделни дружества. Той е Монтескьо на тяхната република, и от тази „Литературна комедия“, каквато са неговите „Понеделници“, човек би извлякъл един „Дух на литературата“, по-гъвкав и не помалко богат от „Духът на законите“. . . . Сент-Бъов — прибавя Тибод — можеше да се роди само в една страна на социална литература, където не само литературата е израз на обществото, но където тя образува едно автономно духовно общество, което има своята вечност и своите закони.“

Чрез Сент-Бъов критиката става „десетата муза“ (Тибод), но този голям критик не е без грешки в своите оценки. Сент-Бъов не е оценил Балзак, познавал е слабо Стендал и само веднъж произнася името на Жерар дьо Нервал, а за Бодлер се отказва да пише. Посреща благосклонно първите стъпки на поета Теодор дьо Банвил, оценява правилно поетесата Марселин Десборд-Валмор, поставя Беранже наред с Юго и Ламарти. Мюсе в оценката на Сент-Бъов стои на второ място, Алфред дьо Вини не назовава никак, още повече Теофил Готие.

Сент-Бъов пише симпатичен и обилно документиран етюд върху Пиер-Жозеф Прудон (1809—1865), философ, един от главните теоретици-социалисти през XIX в., прокламиращ тезата, че „собствеността е кражба“ и възхваляващ социалната революция, която би осигурила равенството на индивидите и тяхната тотална свобода.

Критическата и историческа метода на Сент-Бъов се отличава с известна гъвкавина. Тя почива на принципа, много оригинален на времето, относно тясната връзка, свързваща художествената творба с интимния живот на автора и със социалната среда. Оттук и преимуществената роля на психологията, както и интересът на критика по-специално към произведения, които отразяват определена личност, определен социален елемент. Едно от качествата на Сент-Бъов е остротата на анализа, изяснението на слога, логиката на мисълта, проникателна и ясна. Критикът е несравним, когато обрисува хората от миналото, описва биографията им и ги разполага на фона на епохата. У него чувството за красивото е неразлично от чувството за живота. Сент-Бъов е съхранил голямата реалност на литературната традиция. Неговата страст към чистото литературно дело го води към една критика, освободена от всякакъв дух на система, макар в „Нови понеделници“ той да се явява един вид „морален ботанист“, който иска да създаде една „естествена история на духовете“.

Ето резюмирани в съвсем съгъстен вид основните мисли в критиката на Сент-Бъов, които определят главните ѝ принципи:

1. Критическият ум е преди всичко разбиране; по своята природа той е гъвкав, подвижен и схватлив (из „Мисли на Жозеф Делорм“, XVII); 2. Критиката е търсене на генезиса в неговите живи извори. В областта на литературната критика и история няма, струва ми се, четиво по-увличащо, по-приятно и в същото време по-богато откъм всякакви поуки от добре написаните биографии на великите люде; но не биографии незначителни и сухи, а обширни, богати и понякога дори многословни истории за човека и неговите творби. . . . Валтер Скот заявява за себе си, че не познава по-интересна книга в цялата английска литература от историята на доктор Джонсън от Бозуел, шотландски юристконсулт и писател (1700—1795). („Литературни портрети“: Пиер Корней); 3. Френската критика търси гъвкаво красота навсякъде, както пчелите търсят и правят своя мед. — (в „Шатобриан и неговата литературна група“); 4. Критиката упражнява своята най-висока юрисдикция в откриване на

таланти. . . Авторитетът на истинския критик се състои от доста сложни елементи, както при големия лекар; истинският критик предхожда публиката, направлява я и я ръководи; и ако публиката се заблуждава и се отклонява от правия път (което ѝ се случва често), критикът държи здраво в бурята и се провиква на висок глас: т е щ е с е в ъ р н а т к ъ м с ъ щ о т о . Критикът няма винаги такива добри сполуки и бележити случаи. Когато му се явят и е ловък да ги улови, това го прочува завинаги, както едно щастливо излекуване прочува лекаря (в „Шатобриан и неговата литературна група“); 5. Критиката трябва не само да схваща, но и да преценява (по повод на Вилмен, литературен историк (1790—1870). Свойственото на критиците изобщо, както показва това името им, е да преценява и при нужда да отсича, да решава. Вземете всички значителни люде, към които се е прилагал досега титулт критик, Малерб, Боало (защото и двамата бяха критици под формата на поети): доктор Джонсън в Англия; Ла Арп у нас, дори г. дьо Фонтан: всички тези люде, авторитетни на своето време, преценяваха нещата на вкуса живо, крайно изключително може би, но, най-сетне, с едно ярко, решително и неударимо чувство. Боало изпитваше н е н а в и с т к ъ м е д н а г л у п а в а к н и г а и не можеше да не я осмее. („Понеделнишки беседи“, първи том: Вилмен и Кузен); 6. Критиката е увод в четенето на писателите. Изкуството на критика в своя най-практически и обикновен смисъл се състои в това да умееш да четеш смислено авторите и да учиш другите също да ги четат, като им спестяваш колебанията и им определяш пътя (из „Понеделнишки беседи“, първи том: за обществените четива). 7. Литературната критика е една „естествена наука на духовете“ практикувана от творците художници. Литературата, литературната продукция не е за мене различна или най-малкото отделима от другото у човека и организацията; мога да вкусвам едно произведение, но ми е трудно да го преценявам независимо от познанието на самия човек, и бих казал драговолно: от такова д ъ р в о т а к ъ в п л о д . Литературният етюд ме води по този начин съвсем естествено към моралния етюд (из „Нови понеделници“, трети том: Шатобриан). 8. Критиката трябва да бъде конкретна и откровена (пак там). 9. Косвена критика: човек може да познае един писател в неговите ученици и във враговете му. Кажете ми от кого се възхищаваш и кого обичаш, за да кажа кой си (пак там); 10. Един критик, бидейки това, което трябва да бъде, може да има до три преценки, три изрече на преценка: н а п р е д п о ч и т а н и е или н а а н т и п а т и я ; н а п р а в д и в о с т и н а д о с е т л и в о с т ; преценка на п о з и ц и я или н а с н и ж о ж д е н и е (из „Нови понеделници“, шести том: Теофил Готие).

Към огромното творческо дело на Сент-Бюв, публикувано приживе на писателя, могат да се прибавят още редица трудове, които той е оставил след смъртта си, и които съставляват значително литературно наследство: „Спомени и индискреции“, „Парижки хроники“ (1843—1845), „Вечеря на Велики петък“, „Тетрадки“, „Златният гвоздей“, откъс от роман, „Неиздани интимни тетрадки“, бележки, съдържащи интимни изповеди, мнения, размисли, пръснати из книгата, които е оставил, систематизирани и издадени през 1926 г. от литературния историк Виктор Жиро под наслов „Моите отрови“. Сент-Бюв е оставил също огромна кореспонденция, събрана и публикувана в едно монументално издание под редакцията на Жан Бонро (в десет тома 1935—1960). Делото на бащата продължава синът, Ален Бонро, който в 1966 г. публикува том петнадесети от Кореспонденцията. Последната обхваща писма, сведения, бележки и документи, илюстриращи литературния и културен живот във Франция между 1830 и 1870 г.

Личността, делото и епохата на Сент-Бюв са предмет на значителен брой изследвания предимно и главно в родината му. Между по-новите трудове върху най-големия критик на XIX в. са двете студии на М. Лъоруа „Мисълта на Сент-Бюв“ (1940) и „Животът на Сент-Бюв“ (1947), на Андре Бийи, „Сент-Бюв, живот и епоха“ (1952), както и един посмъртен очерк на Марсел Пруст, публикуван в 1954 под наслов „Против Сент-Бюв“ В 1967 г. цитираният от нас Жан Помие публикува обемист том (440 стр., издание А. Ж. Низе, Париж), озаглавен „Диалози с миналото“. В този сборник с „литературни етюди и портрети“ проф. Помие посвещава 40 големи страници на Сент-Бюв в две глави: „Около „Пор-Роял“ — няколко неизвестни страници от Сент-Бюв“ и „Курсът на Сент-Бюв в Лозана върху „Пор-Роял“. „Различни публикации — пише авторът на „Диалози с миналото“ — и особено издадената от Жан Бонро обща кореспонденция на Сент-Бюв привлякоха вниманието върху главното съчинение на знаменития кри-

тик „Пор-Роял“. . . Този курс — прибавя Жан Помие — е съставлявал един сбор от осемдесет лекции, които жителите на Лозана са слушали — седмично по три лекции — в периода от 6 ноември 1837 до 25 май 1838.“

У нас Сент-Бъов е познат на тесен кръг специалисти, боравещи в областта на литературната критика, история и теория. За него нямаме от наш автор такъв солиден труд, какъто рано загиналият учен проф. Никола Алексиев (убит в Балканската война, 1912 г.) посвети на времето си на друг именит френски критик и философ Иполит Тен (публикуван в Годишника на Историко-филологическия факултет при Соф. държавен университет.) Любопитно е да се отбележи, че такъв горещ почитател на френския литературен гений и автор на редица литературно-критически етюди и статии, Симеон Радев, който подхвърли на времето си догматическата критика на Д-р К. Кръстев на остра и подробна оценка, никъде не споменава името на Сент-Бъов, докато имената на Тен, на Жюл Лъومتر, в чийто импресионистичен стил С. Радев е написал очерка си за Д-р Кръстев, на Брюнетьер и Емил Фаге, на Пол Бурже и Франсиск Сарсе се призовават често в писанията му.

Една по-значителна статия върху Сент-Бъов в нашия печат, която не обхваща впрочем целокупното му дело, дължим на академик М. Арнаудов, включена във второто издание на книгата му „Личности и проблеми в европейската литература“ (1967, стр. стр. 259—271). Нашият автор взема повод от издадената от Виктор Жиро книга с бележки и статии на Сент-Бъов и в 13 страници ни запознава със събраните в „Моите отрови“ различни писания на френския критик. Интересен е пасажът, който М. Арнаудов привежда из един текст на Сент-Бъов, твърде характерен за отношението на последния към съвременното нему буржоазно общество: „Ако хората — казва авторът на „Моите отрови“ — биха решили да си казват открито истините, обществото не би се държало нито един миг: то би рухнало от основи с ужасен трясък като храма на филистимляните под мишците на Самсон. . .“

Резюмирайки книгата на Виктор Жиро, нашият автор подчертава на първо място възгледите на Сент-Бъов върху критиката, развити по-нашироко от него в съчинението му „Основи на литературната наука“. В страниците, озаглавени „Моите отрови“, Сент-Бъов е изразил открито и дръзко, често без задръжки, лични чувства, настроения и оценки на съвременници в литературата и общественния живот. Следвайки своя метод на естопсихологическа и критическа преценка, Сент-Бъов дири да надникне преди всичко в личния живот, на твореца-художник и този пряк досег го сблъсква неминуемо със слабости, недъзи и склонности у човека, които пораждат у него разочарования, недоволства, горчивини. . . Капчици „отрова“ изцежда неговото перо, когато захване да обрисува хората с онова тънко майсторство, което отличава неговия слог на дълбок и строг критик. Симптоматични са думите на Сент-Бъов, цитирани от академик Арнаудов: „за мен е почти невъзможно да пиша върху главните автори на нашето време. От дълго време вече аз съдя не произведенията им, а самата им личност, търсейки да доловя последната дума. Този род наблюдения досягат твърде отблизо човека, за да не бъдат печатани приживе.“

Никак не ни учудва поради това мнението, оценката му за Ламартин и Шатобриан, за Мишле и Алфред дю Мосе, чийто успехи в поезията дразнят силно неговия егонизъм, амбицията му на неуспял поет, за Жорж Санд, за която критикът не пести дори някои цинични изрази, говорейки за романите и за историка и държавника Гизо. . . за толкова други — писатели и общественици, — към които Сент-Бъов е насочвал острието на своята смела аналитична мисъл и своето ярко и колоритно перо.

Морис Барес предпочиташе, може би преувеличено малко и съвсем субективно, Сент-Бъов автор на „Жозеф Делорм“, на „Утешения“ и на романа „Наслаждение“ пред Сент-Бъов от „Понеделници“-те. Литературният критик Пол Суде, като разглежда един етюд на Емил Фаге върху „младостта на Сент-Бъов“ съзира в думите на Морис Барес нюанси на ирония и хумор, защото ако се говори сериозно — казва Суде — „именно в „Понеделници“-те и в „Пор-Роял“ Сент Бъов се изявява като голям ум и голям писател. Такова е мнението и на Иполит Тен, който за разлика и в плюс на своя учител Сент-Бъов, има заслугата, че наложи като големи писатели Балзак и Стендал, които „лъондистът“ подцени и не схвана в истинската им стойност.

Сент-Бъов поставя френската литературна критика на такова равнище, което заставя тези, които ще се възкачат на неговия трон и ще продължат делото му, да поддържат същата степен на въздействие и влияние върху съвременниците си и върху идеите на своето време, същия импулс и напрежение на творческите сили, същата ефикасност на критическата мисъл. След Сент-Бъов навлиза в литературата и по-специално в литературната критика фаланга талантили умове — от Дезире Низар и Гюстав Планш до Емил Енекен и в по-късно време до Емил Фаге и Фердинанд Брюнетер. Те издигат литературната критика до равнището на сериозна наука, осъществявайки волята по този начин на техния знаменит предшественик, който искаше да превърне критиката в наука за човека. „Преди XIX в. — пише Алберт Тибод в своята „Физиология на критиката“ има критици. . . Но няма критика“ „Едва в XIX в. — добавя Рафаел Моло в увода си към сборника избрани текстове под наслов „Литературната критика във Франция през XIX в. „критиката става професия и главно независим литературен жанр, съзнаващ своята независимост и проявяващ грижа да формулира собствената си дефиниция.“ Вилмен (1790—1870) в съчинението си от 1814 г, озаглавено „Реч върху предимствата и неудобствата на критиката“ пише, че „истинската критика трябва да бъде безпристрастна оценка, основана на добрия вкус“. Същият критик — по думите на Пиер Моро в книгата му „Литературната критика във Франция“ — скрепва окончателно съюза на критиката и на историята във Франция“ — скрепва окончателно съюза на критиката и на историята, като показва, че критиката трябва, преди да отсъди едно произведение, да го схване като функция на средата, страната и цивилизацията, които съпровождат неговото възникване.

Сент-Бъов е който разкрива широки перспективи на литературната критика, като я поставя на здрава научна основа, без да отхвърля в нея присъствието на поета. „Имаше у мене — пише Сент-Бъов в своя дневник — един поет, който е мъртъв; той е надживян и заместен от един критик и философ, който израсна“, но с това той не иска да каже, че критикът е убил поета; той иска да каже по-скоро, че критикът е взел върху себе си наследството на поета. . . „Съюзът между един критически темперамент и една поетическа воля обяснява — пише цитираният вече Рафаел Моло — удивителното чудо на делото на Сент-Бъов . . . В своя най-общ аспект — прибавя същият автор — Сент-Бъовата критика е изкуство да се чете, изкуство да се учи публиката да чете, изкуство най-сетне да се учат самите писатели да препоричат себе си и да откриват в собствените си творби това, което са поставили в тях, понякога без да искат. Изкуство прочее на схващането, на обяснението, на „възсъздаването“ на литературните текстове, изкуство да се движиш свободно из книгите, да чувствуваш навсякъде насладата и красотата.“

Мястото, което Сент-Бъов заема в историята на литературната критика във Франция, е място на творец, който освещава една нова метода — биографичната, положена на солидна историческа документация. С идеите си в критиката и в общите насоки на литературата на своето време Сент-Бъов влияе върху нейните пътища чрез делото на критиците след него. Един Ернест Ело (1828—1885) с основните мисли, развити в съчинението му „Живот, наука, изкуство“, стои в браздата на Сент-Бъов. „Големият критик — казва Ело — търси големия поет, както железото търси магнита. Не ме питайте кой от двамата е над другия; не им определям ранг. . . Критиката е една от най-висшите форми на изкуството. Критиката оплодява почвата и прокламира законите.“ Младият Емил Енекен (1858—1888) също изхожда от Сент-Бъов, за да изгради, без да я завърши поради ранната си смърт, една научна критика или „естопсихология“, както казва той. Според Енекен, анализът на главните емоции е метода на научната критика; последната трябва да се основава върху вътрешния анализ на произведението. Известни интересни аспекти на научната критика откриваме и у Пол Бурже (1852—1935) в неговите „Опити“ и „Нови опити по съвременна психология“ (1883—85), а също в „Етюди и портрети“.

Най-сетне влиянието на Сент-Бъов надхвърля границите на родината му. Между крупните западни критици, в чието творческо формиране имат определен дял идеите, възгледите и концепциите на Сент-Бъов, са датчанинът Георг Брандес (1842—1927), английският литературатор Метю Арнолд (1822—1888) и др.